

segons J. G. M. (1980), d'altres fruits i en particular de la vinya.

Detalla Giner: «a la vinya el fruit del *pom* és el bagot o abegot, que no ha arribat a madurar al temps de la verema, perquè són fruits de la segona flor; les floracions tardanes que es produeixen en les vinyes fortes com les de les nostres terres, perjudiquen els fruits o poms de la floració normal, perquè xuclen la saba del cep en perjudi dels poms o fruits de la primera flor; per això en les vinyes que són curosament ateses, després que la floració ha granat, se solen repassar els ceps, un per un, per tallar les flors del *repom*, simplement amb les mans o amb un falçonet, a fi que el *repom* no grani i es crien massa abegots, els quals xuclen del cep sense cap profit per a la collita de la verema; per això aquests brots de la segona flor es diuen abegots, per analogia als dels ruscs, que mengem sense produir mel; hi ha fruita de *repom* en altres fruiters, com les taronges de *repom*, de qualitat inferior, com ho és la de tots els fruiters la fruita del *repom*: és de flor tardana, fruit endarrerit que no agafa de ple el cicle del desenvolupament normal. No hi ha cap relació de *bagot* o *abegot* amb *àbecs* 'boll'. També aquesta deducció etimològica s'ha de tenir en compte, i a reserva de més reflexió, em sembla encertada. La formació de *repom* s'explica especialment en el País Valencià, on també el significat val. de *pomell* ens revela una major permanència del sentit etimològic de *pom*, com a genèric de fruita.

Pòmul [1868, *SLitCosta*], pres del ll. *pōmūlum* 'fruit petit', veg. l'antic nom *MEL* (del gr.-ll. *melum* 'poma'), cf. *pommette*, port. *maçã do rosto*. *Pomelo* nom del *Citrus racemosa*, angl. *grape-fruit*, no té relació originària amb el ll. *pomum*, car és una tardana deformació anglesa del neerl. *pompelmoes* [S. XVII, d'on també el fr. *pamplemousse*, veg. la nota 3 del *POMO, DECH*].

CRP.: +*Pomaplè* aplicat als tomàquets 'rodó i moltut, amb molta polpa' comprovat com a usual en el mercat i camps de Badalona per Jo. Estruch, Monts. Rectoret i Ca. Duarte, 1981. Sembla format com a *pom a ple*, amb ús adverbial de *a ple* 'fruitet de ple', i no hem de sorprendre'ns de l'aplicació a aquest fruit, com s'aplicà *pom* al *poncem*, i especialment al tomàquet, del qual ha quedat com a nom *pomo d'oro* en italià (> alguerès *pomata* encreuat amb el cat. *tomata*).

Poncem [fi S. XIV], compost de l'arcaic *pom* 'fruit esferoide', amb un segon membre incert; com que la forma *pomcir* [fi S. XIII], *ponsir* [1309], sembla ser la més antiga en català i la que coincideix amb l'oc. *ponsiri* [S. XV], la cosa més probable és que vingui de *POMUM SYRIAE* 'fruit de Síria', perquè consta des de Virgili que el *poncem* s'importava de l'Àsia Menor (*malum Mediae*): pronunciat *ponsí*, amb plural *ponsins*, s'alteraria per influència del cat. *sem* 'pansit, mustigat', 'balb de fred', a causa del gust acídul d'aquest fruit (que deixa balba la llengua).

La dada més antiga es troba en el *Libre de Contemplació* de Lluïl (c. 1275): «veer belles flors e bells

fruits, axí com --- bella poma o bell *pomcir*»; *pomcir* figura també en la versió d'Alcoati (2.ª meitat del segle XIV, veg. el gloss. de Faraudo), i ha estat llegit *poncir* «citream» en Ibn Wáfid (16c, també del XIV, cf. Steiger, *RLiR* XIX, 314-15n.). «Limons e *poncirs* e taronges» en un doc. ross. de 1317 (*InuLC*); «limons e *ponssirs* e toronges, la carga, m<eall>a --- carga de melgraner, 1 dr.; ---», ross. o Bna. 1317 (*InuLC* i *RLR* XXXI, 74).

Pel que fa al nom de l'arbre, *poncirer*, ja en un doc. mall. de 1309 (*BSAL* VIII, 270). «Despensar / confits de monges, / *poncis*, taronges, / pomes, limons, / codonys, torrons / e lepolies», JRoig (*Spill*, 4988). Carles Ros recull *ponsil*: cidra i *ponsiler*: árbol cidro (1764, p. 189); i si bé Sanelo en lloc de *ponsil*, que dona en la seva primera part (116v2), posa «*ponci*: poncil o cidra; *casca de ponci*» a la seva segona part (44r1), sembla que J. G. M. no coneix més que *poncir*, és ben possible que Sanelo deduí la forma en -i de JRoig, sense validesa perquè és sabut que Roig reduïa els plurals en -s a -s, per tant el passatge del *Spill* pot correspondre també a un singular en -ir. El que em consta personalment com a valencià és només el nom d'arbre un *punsilér* oït a Alzira (1962), que deu resultar igual que les formes de CRos, d'una dissimilació de *poncirer*.

En el Princ. es diu avui *poncem*, però la pronúncia *punsém* que ens atribueix *AlcM* és falsa: jo n'he menjat o l'he sentit anomenar tant a Bna., com a Girona i Alt-Emp., sempre amb la pronúncia oberta *punsém* [c. 1912 ---]; tots bevíem llavors xarop de *poncem*. També és forma documentada des d'antic [S. XV, *AlcM*], car ja és la que coneixeria BMetge (1380 i tants), almenys en el nom de l'arbre: «Els arbres que eren pus antics / e de pus alta noiridura / havien menor estatura / que cells que eren de baix linatge: / e contenien de paratge <'rivalitzaven en noblesa'> / lo cedre ab lo *poncem* / e lo gran pi ab lo murter, / e l'arbre blanc ab lo coscoll», *Fortuna e Prudència* (*NCl.*, 65.18): contrast que mostra com el *poncem*, igual que la murtrera i el coscoll, eren arbres o arbustos molt més baixos que els altres tres, i que el *poncem* probablement tenia tan poca semblança amb un cedre, com un coscoll amb un àlber, o una murtrera amb un pi. I ja abans, S. XIV, en el *Libre de Sent Soví*: «Con se deven adobar pahons e faisans: --- mit-hi al capdemunt una taronge o naronge o *ponsem*, e altra dejús» (*NCl.* cxv, 63.11).

En docs.: «Una liura d'escorsa de *ponsem*» 1416, i «un pot d'escorxa de *ponsem*» 1433 en docs. ross. (*InuLC*). «*Poncem* fruyta del *poncem*: malum citream», Busa-N. 1507. «Lo suc del agre del mateix *poncem* inspiat o congelat ab sucre, a manera de gelea, e los grans cuberts a modo de dragea són boníssims, y remey singular en temps de estiu, y per persones caloroses y sanguíneas» en l'*Orde Breu...* del manresà Bernat Mas, 30. «Totes confitures se fan de diferents fruytes en conserva, o composta, com són de carabaça, de *poncem*, taronges, peres, albergínies ---» en una tarifa de preus de Bna. 1653 (Care-